

N:o 95.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1908, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående täckande af brist i extra ordinarie anslag till uppförande af nya byggnader för armén. (1:a U. A.)

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande handläggning öfverlämnad proposition (n:o 51) har Kungl. Maj:t, under åberopande af ett propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver landtförvarsärenden den 31 januari innevarande år, föreslagit Riksdagen medgifva,

att till täckande af brist i de extra ordinarie anslag till uppförande af nya byggnader för armén, hvilka af Riksdagen åren 1901 och 1902 beviljats, finge användas dels 1,500,000 kronor af landtförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål, dels 1,750,000 kronor utaf den vid 1902 års riksdag till statsverkets kassaförlagsfond öfverförda summan, 6,500,000 kronor, samt dels högst 165,403 kronor 51 öre af fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar.

Till nyssberörda statsrådsprotokoll har t. f. departementschefen rörande denna framställning anfört följande:

»Genom nådigt beslut den 31 maj 1907 bemyndigades statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet att tillkalla sakkunniga personer för att inom landtförvarsdepartementet biträda med verkställande

af utredning angående den brist, som, enligt hvad känt vore, uppstått i de åren 1901 och 1902 af Riksdagen beviljade anslag å extra ordinarie stat till uppförande af nya byggnader för armén, samt sättet för fyllandet af nämnda brist; och i skrifvelse den 14 juni förstnämnda år anmodades på grund häraf ledamoten af Riksdagens Första Kammare, generalmajoren m. m. herr friherre N. A. H. Palmstierna och ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, landtbrukaren m. m. C. Persson i Stallerhult att verkställa berörda utredning och afgifva förslag till bristens fyllande.

Den 6 december nästlidet år afgåfvo de sakkunniga utlåtande i ämnet.

Innan jag yttrar mig om de sakkunnigas utredning angående bristens storlek, torde jag få redogöra för de anslag, hvarom nu är fråga, och för de omständigheter, under hvilka berörda anslag af Riksdagen blifvit beviljade.

Kasernbyggnadsfrågan vid 1901 års Riksdag.

Såsom framgår af statsrådets och chefens för landtförsvarsdepartementet anförande till statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 11 januari 1901, hvilket finnes bifogadt statsverkspropositionen under fjärde hufvudtiteln till samma års Riksdag, hade chefen för *Generalstaben* i samband med utarbetandet af förslaget till ny härordning låtit verkställa en utredning af kostnaderna för de byggnadsarbeten, som för det nya härordningsförslagets genomförande skulle blifva erforderliga. Dessa kostnader beräknades uppgå till 47,991,750 kronor.

Uti en vid nämnda utredning fogad promemoria rörande de verkställda beräkningarna anfördes hufvudsakligen, hurusom man, beträffande härens förläggning i fredstid, tänkt sig denna så ordnad, att hvarje regemente och kår i regeln skulle hafva en hufvudstation, där truppförbandets expedition, förvaltning och skolor skulle vara förlagda och dit dess värnpliktige inkallades till sin första utbildning, samt en mötesplats, dit truppförbandet skulle sammandragas under repetitionsöfningarna. Oaktadt ett sammanförande af hufvudstationen och mötesplatsen till en och samma ort skulle medfört afsevärda fördelar med hänsyn till såväl fredsöfningar som mobilisering, hade man för flertalet regementen dock icke ansett sig kunna föreslå en sådan anordning, emedan hufvudstationen alltid, där så ske kunde, för personalens skull syntes böra förläggas till en stad eller ett större samhälle, men i den omedelbara närheten af en dylik ort icke alltid för rimligt pris stode att finna en terräng af sådan beskaffenhet, som erfordrades för en mötesplats.

Uti det förslag till beredande af nya eller ökade lokaler för arméns förläggning och utbildning, som lagts till grund för kostnadsberäkningarna, hade därför upptagits dels ett fullständigt *kasernetablissemang* å truppförbandets hufvudstation — kompletteradt eller nyuppfördt, allt eftersom regementet förut varit garnisoneradt å platsen eller icke — dels ock, där så ansetts nödigt, en komplettering af *byggnaderna å truppförbandets mötesplats*.

Beträffande *kasernetablissemangen* hade man ansett, att dessa, allt efter olika truppslags behof, borde utgöras af kanslibyggnad, kaserner till erforderligt antal, arrestbyggnad, kokinrättning, sjukpaviljong, stallutrymme för truppförbandets samtliga såväl officers- som nummerhästar samt vid artilleriet och ingenjörtrupperna äfven sommarstall för legda hästar, exercishus, ridhus samt åtskilliga andra byggnader såsom afträden och gödselstäder, badinrättning, förrådsbyggnad, sjukstall, skosmedja m. m.

Vid beräkningen af det utrymme, som erfordrades i olika byggnader, hade man utgått från de föreskrifter, som alltsedan 1883 varit fastställda för sådana byggnader, hvarvid dock gjorts mindre modifikationer, som utan fara för tjänstgöringens behöriga gång eller truppens välbefinnande ansetts kunna vidtagas till besparings vinnande. Särskild kostnad för nya *markentenerilokaler* hade icke i förslaget upptagits, enär man ansett, att dylika lokaler skulle kunna anordnas, på sätt hittills ägt rum, å de indelta regementenas mötesplatser.

Angående *kostnaderna* för de erforderliga kasernbyggnaderna hade det icke varit möjligt att uppgöra någon detaljerad beräkning för hvarje särskild byggnad och ort; detta dels därför att förläggningsorterna då ännu ej kunnat definitivt bestämmas, dels ock därför att af flere skäl de härför erforderliga noggrannare undersökningarna å ort och ställe ännu icke kunnat verkställas, utan hade beräkningarna gjorts efter vissa *normaltyper* till de pris, som under de senare åren i medeltal varit gällande för utförda byggnader af liknande slag och beskaffenhet, hvarefter man inom vissa gränser proportionerat sig till totalkostnaden för hvarje särskild byggnad äfvensom till kostnaderna för »Diverse arbeten, omkostnader och oförutsedda utgifter»; och hade man däri genom ansett sig kunna borteliminera de stora olikheter, som i afseende å såväl materialpriser som arbetskostnader gjorde sig gällande å olika orter inom ett land så vidsträckt som vårt — allt under förutsättning att Riksdagen medgäfvade, det Kungl. Maj:t finge af det öfver-skott, som vid ett etablissemangs utförande kunde uppstå, anvisa hvad

som vid ett annat kunde visa sig utöfver den beräknade medelkostnaden vara af nöden.

Vid beräkningarnas uppgörande hade man utgått jämväl från den förutsättningen, att nödig mark för etablissemangen antingen kunde erhållas från kronan redan tillhöriga egendomar, eller af härför intresserade kommuner skulle fritt ställas till förfogande för ändamålet.

Af den beräknade byggnadssumman, 47,991,750 kronor, ansågs ungefär hälften eller närmare bestämdt 23,908,650 kronor erfordras för de arbeten, som borde vara avslutade före utgången af de sex första öfvergångsåren till den nya härordningen (första perioden). Återstoden, 24,083,100 kronor, skulle användas till öfriga i sammanhang med förslagets fullständiga genomförande stående byggnadsarbeten (andra perioden).

Uppförandet af samtliga erforderliga byggnader kräfde sålunda en summa af i medeltal 4,000,000 kronor om året vader den till 12 år beräknade öfvergångstiden, men en jämn fördelning af kostnaderna under hela denna tid ansågs icke vara den för ändamålet lämpligaste. Tvärtom syntes det fördelaktigast, om tiden för byggnadernas utförande kunde så mycket förkortas, som med god hushållning läte sig göra, då man härigenom skulle kunna i väsentlig mån undanrödja de svårigheter med afseende å förläggningen, som eljest under öfvergångstiden måste ställa sig hindrande för de värnpliktiges utbildning. Chefen för Generalstaben föreslog därför, att den för första perioden beräknade summan skulle fördelas på 4 år, åren 1902—1905, med ett belopp af i rundt tal 6,000,000 kronor för hvarje år.

Öfver hvad chefen för Generalstaben sålunda föreslagit hade *arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet* afgifvit infordradt underdånigt utlåtande samt därvid anfört, bland annat, (1901 års statsverksproposition under fjärde hufvudtiteln, sid. 97) att mot det upprättade kostnadsförslaget icke något af större betydighet befunnits vara att erinra vid den granskning, som af fortifikationsdepartementets militärbyrå blifvit verkställd. Att kostnadsuppgifterna i anseende till den jämförelsevis korta tid, som stått till buds för förslagets uppgörande, icke kunnat grundas på några för hvarje särskildt arbete i detalj utarbetade förslag, och att sålunda granskningen lika litet kunnat ske annorlunda än i stort, ansåge sig arméförvaltningen knappast behöfva särskildt påvisa. Synbarligen hade vid förslagets uppgörande den grundsats gjort sig gällande, att den största sparsamhet borde iakttagas i afseende å såväl det yttre som de inre anordningarna.

De för omkostnader och oförutsedda utgifter upptagna beloppen kunde måhända tyckas vara höga, men torde snarare kunna betecknas såsom låga, då man besinnade, att för dessa byggnadsfrågors lösning fortifikationens krafter icke på långt när skulle räcka till, hvadan civila biträden ej allenast för förslagens uppgörande utan äfven för byggnadskontrollen måste anlitas.

Rörande kostnadssummornas beräkning syntes i öfrigt böra anmärkas, att man i vissa hänseenden, särskildt hvad anginge kansli- och arrestbyggnader, ansett sig kunna grunda beräkningarna på ett något knappare utrymme, än som i senast uppförda kasernetablissemang tagits i anspråk för dylika ändamål. Sålunda hade kostnaden för kanslihuset vid ett infanteriregemente eller större kavalleriregemente upptagits till endast 100,000 kronor samt vid ett mindre kavalleriregemente till 90,000 kronor, hvilket vore ungefärligen 20 procent mindre än samma byggnader skulle kosta, beräknade efter dittills följda normer. Arméförvaltningen ville visserligen ej bestrida, att det kunde blifva möjligt att uppföra kanslihus för ungefär dessa nedsatta kostnadsbelopp, men anspråken på bekvämlighet och utrymme måste då i jämbredd med kostnadsnedsättningen inskränkas.

Hvad anginge fördelningen af byggnadsanslaget, vore det enligt arméförvaltningens mening tydligt, att detsamma i sin helhet måste blifva tillgängligt inom en kortare tidrymd än som beräknats för härordningens genomförande, på det att inkvarteringen skulle kunna, i den mån härordningens utveckling framskrede, behörigen besörjas och lokaler för öfningarna i rätt tid erhållas. Åtta år vore för sådant ändamål den längsta byggnadsperiod, på hvilken anslaget borde fördelas, med 6,000,000 kronor årligen.

Vidare ville arméförvaltningen framhålla nödvändigheten däraf, att byggnadsanslaget genast från första början bestämdes för en tillräcklig följd af år, på det att, när uppförandet af ett etablissemang väl en gång vore påbörjadt, arbetena å detsamma icke måtte blifva försenade på grund af bristande tillgång på medel. Ett fördröjande af byggnadsarbetena skulle icke allenast lända härordningens genomförande till men utan äfven kunna föranleda ökade utgifter, hvaraf åter en rubbning af de beräknade kostnadssummorna otvifvelaktigt lätt kunde blifva en följd.

Härjämte tilläte sig arméförvaltningen fästa uppmärksamheten därpå, att de undersökningar, som utförts å de orter, där kasernetablissemang tänkts förlagda, icke varit och ej heller kunnat vara annat än okulära.

Platsundersökningar, utförda till sådan omfattning, att full klarhet i förhållandena kunnat vinnas, skulle, då det gällde en så vidt omfattande byggnadsfråga, blifva icke allenast mycket tidsödande utan äfven så kostsamma, att de knappast kunde komma till verkställighet förr än i samband med byggnadernas uppförande. Sådana undersökningar hade nu så mycket mindre kunnat ske, som förläggningsorterna ännu icke kunnat definitivt bestämmas. Men under dessa förhållanden vore den faran icke alldeles utesluten, att det vid planläggningen eller utförandet kunde uppstå arbeten eller utgifter, som icke på förhand kunnat förutses.

På grund af hvad i ärendet blifvit anfördt, ansåge arméförvaltningen försiktigheten bjuda, att särskilda medel för eventuella fall blefve reserverade. Med den tillgång, som, enligt hvad arméförvaltningen å annat ställe i sitt utlåtande påvisat, kunde beräknas blifva tillgänglig genom försäljning af en del kronan tillhöriga, för något landtförsvarets ändamål icke längre behöfliga tomter, skulle jämväl för detta ändamål en utväg kunna beredas.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 11 januari 1901 yttrade dåvarande *statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet*, bland annat, att han i likhet med arméförvaltningen ansåge, att, därest någon kostnad för inköp af mark för kasernetablissemang m. m. skulle behöfva beräknas, ifrågavarande utgifter lämpligen kunde bestridas med tomtförsäljningsmedel. Han ansåge nämligen, att sådana medel rätteligen borde i fall som detta tjäna såsom en reservfond, och de syntes äfven lämna tillgång till gäldande af alla kostnader, som möjligen på en eller annan ort kunde kräfvas till lokaler för arméns förläggning och utbildning utöfver dem, som vore beräknade och upptagna i det af chefen för Generalstaben uppgjorda sammandraget öfver dessa kostnader.

Till alla delar instämde departementschefen i de åsikter, som uttalats beträffande nödvändigheten af att byggnadsarbetena med sådan kraft bedrefves, att svårigheterna med ordnandet af truppernas förläggning under öfvergångstiden kunde i möjligaste mån öfvervinnas, och de med en provisorisk förläggning alltid förenade kostnaderna förminskas. Han erkände därför fullkomligt såväl det berättigade uti de framställningar, som blifvit gjorda angående behovet af ett byggnadsanslag, beräknadt efter 6,000,000 kronor om året, som äfven det från byggnadssynpunkt särdeles önskvärda däri, att dessa anslag beviljades på en gång för de närmaste åren för att sedan år efter år anvisas. Men med hänsyn till öfriga stora och viktiga anslagsbehof under första öfver-

gångsåret nödgades han likväl afstå från yrkande härom och ansåge sig icke böra begära större byggnadsanslag för år 1902 än 4,000,000 kronor.

Det sålunda ifrågasatta anslaget, 4,000,000 kronor, skulle enligt departementschefens förslag användas till bestridande af kostnaderna för ändringsarbeten samt till- och nybyggnader å infanteriregementenas mötesplatser, äfvensom för uppförande af åtskilliga i första hand erforderliga byggnader vid nya kasernetablissemang för Västmanlands och Hallands regementen, Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen, Lifregementets husarer, Bodens ingenjörkår samt Svea och Göta trängkårer.

I öfverensstämmelse härmed föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att för uppförande af nya byggnader för armén på extra stat för år 1902 anvisa 4,000,000 kronor. Riksdagen, som ansåg, att ett belopp af 230,200 kronor, motsvarande den för uppförande af vissa byggnader för Västmanlands regemente beräknade kostnad, icke borde beviljas, biföll Kungl. Maj:ts framställning i öfrigt samt anvisade alltså för ändamålet 3,769,800 kronor, hvaraf 1,972,800 kronor voro afsedda för ändringar samt till- och nybyggnad af baracker å infanteriregementenas mötesplatser.

Sedan 1901 års Riksdags beslut angående ny härordning blifvit godkänt af Kungl. Maj:t, uppdrog chefen för landtförsvarsdepartementet åt chefen för fortifikationen att låta utarbета detaljerade förslag ej mindre till typer för nya kasernetablissemang åt de truppförband af olika truppslag, hvilka antingen i och med den nya härordningen komme att uppsättas eller, ehuru förut ingående i armén, icke ägt kaserner, än ock till förändring och tillbyggnad af sådana redan befintliga etablissemang, på hvilka den nya härordningen i afseende å utrymme ställde större kraf än den gamla.

Med underdånig skrifvelse den 30 december 1901 öfverlämnade chefen för fortifikationen till Kungl. Maj:t yttrande och förslag i ämnet, åtföljdt af ritningar och kostnadsförslag till *dels* nya, fullständiga kasernetablissemang för Karlskrona grenadjärregemente, Hallands, Västmanlands och Norrbottens regementen, Vaxholms grenadjärregemente, Gottlands infanteriregemente, Lifregementets husarer, Smålands husarregemente, fem skvadroner af hvart och ett utaf Skånska husar- och dragonregementena, fem batterier af Norrlands artilleriregemente, Bodens ingenjörkår, fästningsingenjörkompanierna i Karlskrona och Vaxholm äfvensom för trängkårerna, med undantag af Norrlands trängkår, *dels*

Kasernbyggnadsfrågan vid 1902 års Riksdag.

ock utvidgnings- och förändringsarbeten å de redan befintliga kasern-etablissemangen för Svea och Göta lifgarden, Lifgardet till häst, Skånska husar- och dragonregementena, Kronprinsens husarregemente, Norrlands dragonregemente, de sex fältartilleriregementena, Fälttelegrafkåren och Norrlands trängkår. Kostnaderna för samtliga ifrågavarande nybyggnads- och förändringsarbeten beräknades uppgå till 22,795,000 kronor.

Då sedermera föredragning af detta ärende skedde inför Kungl. Maj:t, yttrade *chefen för landtförsvarsdepartementet* (1902 års statsverksproposition under fjärde hufvudtiteln, sid 86), att de nya beräkningarna beträffande *totalkostnaderna* lämnat ett resultat, som icke i nämnvärd mån afveke från resultatet af förut för samma ändamål gjorda summariska beräkningar, om än i åtskilliga fall öfverföring af en del utaf den för ett etablissemang beräknade summan till kostnaden för ett annat varit nödvändig, såväl på grund af de ändringar, Riksdagen beslutat i afseende å truppförbandens sammansättning, som ock till följd af de olika material- och arbetspriserna å olika orter m. m.

Beträffande *byggnadsarbetenas fördelning* mellan en *första* och en *andra byggnadsperiod* vore denna i det af *chefen för Generalstaben* år 1900 afgifna förslaget uppgjord endast med hänsyn till det olika behof af byggnader, som för armén beräknades komma att göra sig gällande dels före och dels efter den tidpunkt, då de värnpliktiges öfningar skulle komma att utsträckas till hela den omfattning, det nya härordningsförslaget afsåg.

Denna princip för byggnadsarbetenas fördelning hade äfven nu i hufvudsak blifvit följd; men härvid hade dock gjorts den ändring, att de särskilda arbeten, som ansetts nödiga för fullbordande af ett och samma etablissemang, ej vidare delats på olika perioder, utan i stället upptagits blott på den ena, för att frågor om infordrande af entreprenad-ansbud m. m. rörande hela etablissemanget måtte kunna i ett sammanhang behandlas.

Hela kostnaden för de byggnadsarbeten, som erfordrades i och för arméns förläggning och utbildning intill den tidpunkt, då beväringsofningarna komme att utsträckas till full enlighet med det antagna härordningsförslaget, uppginge, *oberäknadt* den summa af 1,972,800 kronor, som 1901 års Riksdag beviljat för ändringar samt till- och ombyggnad af baracker å infanteriregementenas mötesplatser, till ett belopp af 22,795,000 kronor, hvilket, såsom af *chefen för fortifikationen* angifvits, vore afsedt för tillgodoseendet af dels samtliga till *specialvapnen* hörande truppförbands behof af nya eller utvidgade kasernetablissemang, med undan-

tag dock af etablissemang för Positionsartilleriregementet och Gottlands artillerikår dels ock behovet af dylika etablissemang för de *infanteriregementen*, som genom den antagna härordningen blifvit nybildade, eller hvilkas dittills använda sommaretablissemang icke, utan att därå nedlades allt för stora kostnader, kunde fylla behovet ens under ifrågavarande öfvergångsperiod, eller hvilkas dåvarande vinteretablissemang vore otillräckliga.

Sedan departementschefen därpå redogjort för de byggnadsarbeten, som upptagits i fortifikationens förslag, samt lämnat några upplysningar angående de föreslagna etablissemangen, yttrade han vidare, att, om från summan af samtliga nu beräknade kostnader, 22,795,000 kronor, droges summan af de för påbörjande af kasernetablissemang åt Lifregementets husarer, Bodens ingenjörkår, Första Göta och Första Svea trängkårer, Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen samt Norrbottens regemente redan af 1901 års Riksdag beviljade, ofvan omförmälda anslagen, sammanlagdt 1,797,000 kronor, så erfordrades för uppförande eller utvidgning af de i förut nämnda förslag uppräknade kasernetablissemangen ytterligare 20,998,000 kronor, eller i rundt tal 21,000,000 kronor, en summa, som icke torde behöfva öferskridas under antagande likväl, att belopp, som möjligen kunde besparas å ett etablissemang, finge användas för uppförande af ett annat, hvartill den beräknade summan kunde visa sig vara otillräcklig.

Om beviljandet af sistnämnda belopp, 21,000,000 kronor, på extra stat för åren 1903, 1904 och 1905 blef framställning gjord hos Riksdagen.

Vid 1901 års Riksdag hade emellertid inom båda kamrarna framhållits önskvärdheten däraf, att utlåtande öfver förslag till de för den nya härordningens genomförande behöfliga nya etablissemangen före dessa förslags slutliga pröfning afgåfves af personer, hvilka stode utanför den militära myndighet, som uppgjort de planer och beräkningar, hvarpå förslagen grundades. Med anledning häraf uppdrog Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 8 november 1901 åt en af fyra utaf Riksdagens ledamöter sammansatt granskningsnämnd att afgifva utlåtande öfver ofvan omförmälda, inom fortifikationen utarbetade planer med tillhörande detaljritningar och kostnadsförslag. Nämnden afgaf i februari 1902 det begärda utlåtandet, hvilket, tillika med chefens för fortifikationen yttrande i ärendet, öfverlämnades till 1902 års statsutskott, i hvars betänkande n:o 76, sid. 23 och följande, det hufvudsakligaste af dessa handlingars innehåll finnes återgifvet.

De viktigaste af de förändringar i fortifikationens planer och ritningar, som föreslogos i granskningsnämndens utlåtande, voro följande. Infanterikasernerna skulle uppföras i 3 eller 4 våningar med plats för en bataljon i hvarje kasern, medan enligt fortifikationens förslag kasernerna skulle vara till antalet 6 och uppföras i 2 våningar med förläggning af ett kompani i hvar våning. Utrymmet skulle beräknas för 60 värnpliktige vid hvarje kompani, under det att enligt fortifikationens förslag plats beräknats för 52 och enligt chefens för Generalstaben ursprungliga förslag för 44 värnpliktige. Särskilda sjukpaviljonger skulle uppföras i vissa fall, då däremot fortifikationen föreslagit sjuklokalerna förlagda i kasernbyggnaderna. De af fortifikationen föreslagna särskilda arrestbyggnaderna för manskapet skulle borttagas och i stället arrestlokalerna förläggas till kasernbyggnadernas jordvåningar, detta dock under förutsättning att alla hygieniska kraf i fråga om luftutrymme, ljus och fukt-frihet blefve tillgodosedda.

Vid granskningsnämndens utlåtande var fogad följande tabell, utvisande grunderna för fortifikationens beräkningar af kostnaderna för utförande af byggnader för militära behof inom olika delar af riket, därvid såsom normalpris antagits de i Stockholm gällande arbets- och materialpris:

- »Inom Första arméfördelningen beräknas kostnaderna enligt normalprisen med 5 procent afdrag;
- » Andra d:o enligt d:o med 10 procent afdrag;
 - » Tredje d:o enligt d:o » 5 » » (i Sköfde 10 procent afdrag);
 - » Fjärde d:o enligt normalprisen;
 - » Femte d:o enligt d:o;
 - » Sjätte d:o enligt d:o med 10 procent förhöjning (i Östersund med 20 procent och i Boden med 30 procent förhöjning).»

I sitt med anledning af granskningsnämndens utlåtande den 22 mars 1902 afgifna underdåniga yttrande anmärkte chefen för fortifikationen, beträffande nämndens kostnadsberäkningar, att extra kostnader för grunder, sprängnings- och planerings- m. fl. arbeten säkerligen skulle komma att å flera ställen uppstå, äfvensom att nämndens kostnadsberäkningar för öfrigt i flera fall vore för låga.

Med föranledande af granskningsnämndens förslag ansåg Riksdagen, att den för ifrågavarande kasernetablissemang erforderliga anslags-summan kunde nedsättas till 21,747,000 kronor. Då häraf vid före-

gående Riksdag beviljats 1,797,000 kronor, erfordrades ytterligare 19,950,000 kronor, som alltså af Riksdagen beviljades, och hvaraf för år 1903 å extra stat anvisades en tredjedel eller 6,650,000 kronor.

Utaf det sålunda beviljade beloppet, 19,950,000 kronor, anvisades sedermera vid hvar och en af 1903 och 1904 årens Riksdagar ytterligare en tredjedel eller 6,650,000 kronor, att utgå å extra stat för åren 1904 och 1905.

Med de medel, som sålunda beviljats under åren 1901 och 1902 (3,769,800 + 19,950,000 = 23,719,800 kronor), skulle, enligt hvad jag nu anført, förutvarande kasernetablissemang kompletteras och nya etablissemang uppföras för samtliga truppförband af kavalleriet, artilleriet — med undantag af Positionsartilleriregementet och Gottlands artillerikår —: ingenjörtrupperna och trängen äfvensom följande af infanteriet, nämligen, Svea och Göta lifgardien, Karlskrona grenadjärregemente, Hallands regemente, Vaxholms grenadjärregemente, Västmanlands och Norrbottens regementen samt Gottlands infanteriregemente. Därjämte skulle kostnaderna för tillbyggnader å de gamla mötesplatserna af samma medel bestridas. Angående nytt etablissemang för Positionsartilleriregementet är ännu ingenting bestämdt och till etablissemang för Gottlands artillerikår äro särskilda medel anvisade. Därefter återstå etablissemang för 20 infanteriregementen. För 5 af dessa äro kasernetablissemang under uppförande genom chefens för fortifikationen och arméförvaltningens fortifikationsdepartements försorg; för öfriga 15 regementen skola kasernetablissemang uppföras genom en särskild kasernbyggnadsnämnd.

De anslag, hvarom nu är fråga, utgöras sålunda af

dels det af 1901 års Riksdag anvisade anslaget å kronor	3,769,800: —
dels det af 1902 års Riksdag beviljade samt då och de två närmaste åren därefter af Riksdagen anvisade anslaget å	» 19,950,000: —
	<hr/>
	eller tillhopa kronor 23,719,800: —

Frändrages det af 1901 års Riksdag för ändringar samt till- och nybyggnad af baracker å infanteriets mötesplatser beviljade beloppet	» 1,972,800: —
	<hr/>
	återstå kronor 21,747,000: —

för komplettering af äldre och uppförande af nya kasernetablissemang.

Utförandet af de arbeten, till hvilka dessa anslag blifvit beviljade, har af Kungl. Maj:t uppdragits åt chefen för fortifikationen. Största delen däraf äro numera fullbordade, under det att en del äro under utförande och ett (Östgöta trängkår) ännu icke påbörjats.

Uti förenämnda af de sakkunniga afgifna utlåtande, hvori de äfven lämnat en redogörelse för kasernbyggnadsfrågans behandling vid Riksdagen, hafva de vidare anfört följande.

De sakkun-
nigas ut-
låtande.

Enligt en af chefen för landtförsvarsdepartementet till de sakkunniga öfverlämnad, af chefen för fortifikationen upprättad tablå öfver ställningen den 31 december 1906 af förenämnda anslag, 21,747,000 kronor, beräknades sammanlagda kostnaden för de redan fullbordade eller i utförande varande arbeten, hvilka af anslaget skulle bekostas, till 23,570,849 kronor 19 öre.

Rörande de ännu icke påbörjade etablissemangen hade tablån icke innehållit några beräkningar. Till förstnämnda arbetens utförande hade af de anslagna medlen afsetts ett belopp af 21,028,250 kronor, hvarjämte för samma ändamål, enligt hvad berörda tablå närmare utvisade, ytterligare funnits tillgängligt ett belopp af 220,599 kronor 19 öre; och beräknades alltså fullbordandet af berörda arbeten komma att med 2,322,000 kronor öfverskrida de för ändamålet disponibla medlen.

På grund af det till de sakkunniga lämnade uppdraget att verkställa utredning rörande den brist, som kunde uppstå i de af 1901 och 1902 årens Riksdagar till nya byggnader för armén beviljade medel, hade de, med biträde från såväl arméförvaltningens fortifikationsdepartement som fortifikationens kasernbyggnadsafdelning och med ledning af de från vederbörande byggnadskontrollanter eller fortifikationsbefälhafvare inkomna redogörelser öfver de af dem eller under deras uppsikt utförda kasernbyggnadsarbeten, genomgått fortifikationsdepartementets räkenskaper från och med år 1901 till och med den 30 juni 1907 och på sådant sätt erhållit exakt uppgift å de belopp, hvilka under nämnda tid utbetalats från anslaget. Med ledning af upprättade entreprenadkontrakt och andra aftal hade de vidare beräknat de belopp, hvilka återstode att utbetala för redan utförda eller aftalade arbeten. För bestämmande af den ytterligare kostnad, som för byggnadsarbetenas fullbordande kunde återstå, hade de haft tillgång till inom fortifikationen uppgjorda beräkningar.

Resultatet af den sålunda verkställda utredningen framginge af en tablå (bil. A), hvilken för öfverskådlighetens skull uppdelats i tre afdelningar, nämligen:

a) fullbordade (eller i det närmaste fullbordade) etablissemang;

- b) under uppförande varande etablissemang; samt
- c) ännu (den 1 juli 1907) ej påbörjade etablissemang.

Af denna tablå framginge, att för här ifrågavarande kasernetablissemang intill den 1 juli 1907 utbetalts för själfva byggnadsarbetena 21,614,654 kronor 39 öre samt för byråkostnader i Stockholm 229,226 kronor 25 öre eller således sammanlagdt ett belopp af 21,843,880 kronor 64 öre.

Hela kostnaden för de under a) upptagna etablissemangen hade beräknats till 16,466,000 kronor, för de under b) upptagna till 7,332,500 kronor samt för de under c) upptagna till 3,068,000 kronor, hvadan alltså fullbordandet af samtliga de etablissemang, till hvilka Riksdagen åren 1901 och 1902 anslagit medel — med undantag för 5 skvadroner af Skånska husarregementet — hafva beräknats skola draga en kostnad af 26,866,500 kronor; och då de disponibla medlen, enligt hvad tablå utvisade, uppginge till 23,432,549 kronor 19 öre, skulle å berörda arbeten uppstå en brist af 3,433,950 kronor 81 öre eller omkring 14,6 procent af de tillgängliga medlen.

Beträffande förhållandet mellan den beräknade och den verkliga kostnaden för de olika etablissemangen hafva de sakkunniga hänvisat till nyssnämnda tablå.

På grund af dem lämnadt bemyndigande att i de till dem hänskjutna ärenden påkalla yttranden och upplysningar från ämbetsverk och myndigheter, till hvilka de kunde finna erforderligt att för sådant ändamål hänvända sig, hafva de sakkunniga anmodat chefen för fortifikationen att inkomma med yttrande angående orsakerna till uppkomsten af ifrågavarande brist.

Enligt de af bemälde chef i anledning häraf afgifna yttranden skulle den uppkomna bristen i hufvudsak vara att tillskrifva följande omständigheter, nämligen:

att den för utrednings verkställande angående kasernfrågan disponibla tiden varit för kort för en fullständig och allsidig pröfning af frågan samt noggranna beräkningars uppgörande;

att de såsom erforderliga först kalkylerade beloppen nedpressats från 56 miljoner till 48 miljoner kronor, utan att denna nedpressning varit grundad på detaljberäkningar;

att platserna för de nya kasernetablissemangen i allmänhet icke varit vid beräkningarnas uppgörande bestämda, hvarför en tillförlitlig utredning angående de blifvande kostnaderna för grundläggnings-, planerings- och dylika arbeten ej kunnat ske och ej heller kostnaderna för vatten-, aflopps- och belysningsledningar kunnat annat än approximativt beräknas;

att, då ritningarna sedermera i detalj utarbetats, åtskilliga fordringar och behof tillgodosetts, hvilka vid de approximativa beräkningarnas uppgörande ej kommit till vederbörligt beaktande;

att enligt meddelad order grundläggningsarbetena beräknats under förutsättning af god grund och till ett endast af källare eller kälren betingadt djup, då däremot i verkligheten på många ställen grundförstärkningar eller djupare grunder måst utföras;

att, med hänsyn därtill att kostnadsberäkningarna ej borde öfverstiga de beviljade anslagen, vid beräkningarnas uppgörande medel ej upptagits för sprängningsarbeten för grunder, källare, rörgrafvar, planering och dylikt, ehuru sådana arbeten dock senare i flera fall visat sig oundgängliga och dragit dryga kostnader;

att ingen nämnvärd höjning företagits i den såsom erforderlig för första periodens arbeten hos Riksdagen anmälda kostnadssumman af omkring 24,000,000 kronor, oaktadt det antal värnpliktiga, för hvilka infanterietablissemangen skulle byggas, ökats från 44 man till 60 för hvarje kompani, medan kostnadssumman rätteligen bort ökas med omkring 500 kronor för hvarje man, hvarmed antalet ökats;

att granskningsnämndens kostnadsberäkningar, hvilka lagts till grund för anslaget beviljande, i vissa fall varit allt för låga i förhållande till de af nämnden föreslagna förändringarna;

att i vissa fall kostnadsökning uppstått därigenom, att man måst frångå de af granskningsnämnden föreslagna anordningarna och gjorda utrymmesberäkningarna. Så till exempel hade det visat sig omöjligt att förlägga arrestlokalerna till kanslihusens jordvåningar, utan hade dessa i stället måst förläggas i bottenvåningarna, hvarjämte det visat sig nödvändigt att öka antalet celler, till följd hvaraf de af nämnden beräknade kostnaderna för kanslibusen betydligt öfverskridits; samt

att en afsevärd prisstegring å materiel och arbetspriser under byggnadstiden ägt rum, hvilken prisstegring i gencmsnitt kunde beräknas till minst 15 procent.

I fråga om orsakerna till kostnadsökningen vid de särskilda etablissemangen hade chefen för fortifikationen vid sin omförmälda skrifvelse fogat särskilda uppgifter.

Vidare hade de sakkunniga dels från öfverintendentsämbetet, dels från Stockholms stads byggnadschef, dels ock från enskilda byggmästare i skilda delar af riket begärt upplysningar ej mindre, i hvad mån byggnadskostnaderna kunde anses hafva ökats under tiden från och med år 1901 till och med år 1906, än äfven angående priset för kubikmeter för de genom respektive myndigheters eller byggmästares för-

sorg under angifna tid uppförda byggnader, hvilka kunde anses inågon mån jämförbara med kasernbyggnader, därvid dock ej belynings- och rörlednings- liksom ej heller sprängnings- och grundläggningsarbeten under normalt djup i priset medräknats. Ur de inkomna svaren hafva de sakkunniga anfört följande.

Beträffande frågan om byggnadskostnadernas ökning hade upplysts:

af öfverintendentsämbetet, att vid nämnda tidperiods slut kostnaderna för byggnadsmateriel kunde anses hafva varit i mellersta Sverige 15 samt i norra och södra Sverige 20 procent högre än vid periodens början och arbetslönerna i mellersta Sverige 20 samt i norra och södra Sverige 25 procent högre än vid periodens början, samt att i allmänhet byggnadskostnaderna ställde sig högre i mellersta än i södra Sverige och högst i norra Sverige;

af byggmästaren F. O. Petterson i Göteborg, att prisstegringen under tiden 1900—1906 torde kunna beräknas för arbetslöner till omkring 30 å 35 procent, för järnbalkar och trä till omkring 50 procent, för murtegel till omkring 15 procent, hvadan man med sannolikhet finge sätta genomsnittsstegringen för hel byggnad till omkring 35 å 40 procent;

af byggmästaren P. N. Dahlgren i Malmö, att arbetslönerna under tiden 1901—1906 stigit i genomsnitt med omkring 24 procent och byggnadsmaterialierna med i genomsnitt ungefär 19 procent; samt

af byggmästaren Axel Lindström i Örebro, att byggnadskostnaderna i allmänhet kunde under nämnda tid anses hafva ökats med omkring 15 procent.

Enligt en med ledning af de från nyssnämnda myndigheter och enskilda personer äfvensom från chefen för fortifikationen lämnade uppgifter upprättad tablå angående förhållandet mellan byggnadskostnaderna för de genom fortifikationens försorg under åren 1901—1906 uppförda kasernetablissemang å ena samt därmed jämförbara, genom öfverintendentsämbetets, Stockholms stads byggnadskontors eller enskilda byggmästares försorg uppförda byggnader å andra sidan framginge, att de af fortifikationen uppförda byggnaderna i allmänhet, trots de beräknade anslagsbeloppens öferskridande, dragit lägre kostnad än andra motsvarande byggnader.

Nu ifrågavarande kasernbyggnadsarbeten hade i allmänhet utförts med användande af entreprenadsystemet. Endast kasernetablissemangen för Vaxholms och Karlskrona grenadjärregementen, Norrbottens regemente, Norrlands artilleriregemente i Boden samt Bodens ingenjörkår

hade uppförts direkt genom vederbörande fortifikationsbefälhafvare. Anmärkningsvärdt vore, att vid de på sistberörda sätt verkställda arbeten de anslagna medlen i några fall (Vaxholms och Karlskrona grenadjärregementen) öfverskridits i betydligt högre grad än i allmänhet vid de samtidigt utförda arbeten, å hvilka entreprenadsystemet tillämpats. Detta öfverskridande torde, enligt de sakkunnigas mening, i berörda fall till stor del hafva berott på arbetsledningens bristande förmåga att på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt planera och utföra ett arbete af den omfattning, som här varit i fråga. Erinras borde dock, att det äfven gäfves fall, då byggnadsarbeten, som af fortifikationen direkt utfördes, beräknats lämna öfverskott.

De proportionsvis största bristerna hade i allmänhet uppstått vid arbeten med vatten-, aflopps- och belysningsledningar samt vid planerings-, grusnings- och stensättningsarbeten.

Utan att för öfrigt närmare inlåta sig på frågan om anledningarna till anslagens öfverskridande ansåge de sakkunniga sig dock böra såsom sin mening uttala, att såsom därtill i hög grad bidragande orsaker torde särskildt få anses dels den under byggnadsperioden inträffade prisstegringen å såväl lefvande arbetskrafter som byggnadsmateriel, dels — i flera fall — vid anslagens beviljande ej beräknade svåra terrängförhållanden, hvilka förorsakat dyrbara sprängnings- och planeringsarbeten för de i allmänhet i samma plan utan hänsyn till terrängen förlagda talrika och stora byggnaderna, dels ock den ökning i utrymme utöfver de ursprungligen beräknade måtten, som i fråga om flera af de i ett kasernetablissemang ingående byggnaderna ägt rum.

Såsom af bil. A. framginge, hade på de redan fullbordade eller under utförande varande kasernbyggnadsarbeten beräknats uppstå dels på vissa håll brister på sammanlagdt 2,613,050 kronor 81 öre dels på andra håll öfverskott å tillhopa 74,600 kronor, hvadan alltså den brist, som i första hand borde täckas, belöpte sig till 2,538,450 kronor 81 öre. Då emellertid härför erforderliga medel icke torde kunna erhållas utan Riksdagens hörande, och det syntes de sakkunniga lämpligt, att Riksdagen på en gång finge sig förelagd frågan om ersättande af hela den brist, som uppstått eller kunde komma att uppstå för uppförande af alla de kasernetablissemang, till hvilka medel beviljats åren 1901 och 1902, hade de ansett sig böra afgifva yttrande jämväl angående de medel, som utöfver redan anslagna belopp torde komma att erfordras för dem af ifrågavarande etablissemang, som ännu icke påbörjats, och hvilka i nyss berörda bilaga sammanförts i gruppen c). Då, enligt hvad af nämnda bilaga framginge, för sistnämnda ändamål beräknats

komma att erfordras ytterligare ett belopp af 895,500 kronor, uppginge alltså hela bristen, såsom ofvan nämnts, till 3,433,950 kronor 81 öre. De sakkunniga ville dock särskildt framhålla, att häri icke inginge det belopp, som utöfver det af Riksdagen anslagna torde komma att erfordras för uppförande af etablissemang för de fem skvadroner af Skånska husarregementet, hvilka, jämlikt Riksdagens med anledning af Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning år 1907 fattade beslut, skola förläggas till annan ort än Hälsingborg. Då den blifvande förläggningsorten för nämnda fem skvadroner ännu icke blifvit bestämd, och det med hänsyn till den ort, som kunde blifva utsedd, möjligen blefve fråga om uppförande jämväl af officersbostäder, samt på grund häraf tiden ännu icke syntes vara inne att hos Riksdagen göra framställning om de ytterligare medel, som till följd af regementets uppdelning på två å skilda orter förlagda förband blefve erforderliga, hade de sakkunniga ansett sig för närvarande kunna lämna denna fråga å sido.

Såsom nyss anmärkts skulle alltså den brist, angående hvars täckande de sakkunniga hade att afgifva utlåtande, uppgå till ett belopp af 3,433,950 kronor 81 öre. Uti en af chefen för landtförsvarsdepartementet till de sakkunniga öfverlämnad underdånig skrifvelse hade emellertid arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet anhållit, att ett belopp af 18,547 kronor 30 öre, som ännu återstode oersatt af kostnaden för anläggande af ett järnvägsspår mellan Visby och Visborgs slätt, hvilken kostnad af arméförvaltningen förskjutits från extra ordinarie anslaget till nya byggnader för armén, måtte få ersättas från ordinarie anslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens öfningar och material. Därest denna framställning vunne nådigt bifall, borde den angifna bristsumman minskas med sistnämnda belopp och alltså utgöra 3,415,403 kronor 51 öre.

Hvad anginge sättet för bristens täckande hade det syntes de sakkunniga önskvärdt, att detta kunde ske, utan att ett särskildt anslag hos Riksdagen behöfde äskas, och hade de fördenskull undersökt, huruvida för ändamålet erforderliga medel på annat sätt stode att erhålla.

I första hand hade de härvid funnit böra komma i fråga den af 1902 års Riksdag grundade »fonden för landtförsvarets byggnader och andra försvarsändamål», hvilken, enligt Riksdagens beslut, af statskontoret förvaltas och förräntas, att af Kungl. Maj:t, efter inhämtande i hvarje fall af Riksdagens medgifvande, användas. Redan i det vid Kungl. Maj:ts proposition till nämnda Riksdag angående fondens bildande fogade statsrådsprotokollet hade dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet anfört, att enligt hans åsikt ifrågavarande medel borde utgöra

en reservfond, att anlitas för oförutsedda och icke på förhand beräknliga utgifter för de förestående militära byggnadsföretagen, i motsats mot ändamålet med den fond, om hvars bildande Kungl. Maj:t uppå förslag af statsrådet och chefen för finansdepartementet enligt statsrådsprotokollet den 11 januari 1902 beslutat hos Riksdagen göra framställning, och hvars ändamål skulle vara att täcka de för kasernbyggnadernas uppförande nödvändiga och hufvudsakliga kostnaderna, hvilka med visshet kunde beräknas komma att uppstå.

Enligt från statskontoret inhämtad uppgift utgjorde fondens kapitalbehållning vid 1906 års slut 1,383,976 kronor 59 öre och den 28 november 1907 1,503,018 kronor 25 öre; hvaraf de sakkunniga ville föreslå, att 1,500,000 kronor användes till täckande af förenämnda brist.

I proposition till 1902 års Riksdag hade Kungl. Maj:t vidare föreslagit, att till en fond för bestridande af kostnader för kasernbyggnader måtte i riksstaten för år 1903 afsättas ett belopp af 7,650,000 kronor. Riksdagen beslöt emellertid, med afslag å denna framställning, att i riksstaten för år 1903 till »statsverkets kassaförlagsfond» öfverföra 6,500,000 kronor, dock med bibehållen rätt för Riksdagen att framdeles öfver beloppet på annat sätt förfoga. Af detta belopp hade sedermera från kassaförlagsfonden till statsregleringsfonden öfverförts 3,250,000 kronor, hvarjämte Riksdagen däraf för hvartera af åren 1905—1907 till uppförande af kasernbyggnader anvisat 500,000 kronor eller tillsammans 1,500,000 kronor, hvadan alltså (efter den 15 februari 1907) å kassaförlagsfonden återstode till Riksdagens förfogande ett belopp af 1,750,000 kronor.

Jämväl dessa medel ansåge de sakkunniga kunna användas till täckande af ifrågakvarande brist.

I den mån ytterligare medel för ändamålet erfordrades, ansåge de sådana kunna tagas från de under åren 1907 och 1908 uppkommande allmänna besparingar å fjärde hufvudtiteln.

På grund af det anförda hemställde de sakkunniga, att hos 1908 års Riksdag framställning måtte göras därom, att för täckande af den brist, som uppstått eller kunde komma att uppstå i de åren 1901 och 1902 af Riksdagen beviljade anslag å extra ordinarie stat till nya byggnader för armén, måtte få i mån af behof användas

<i>dels</i> af landtförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål	kronor	1,500,000: —
<i>dels</i> af statsverkets kassaförlagsfond	»	1,750,000: —
<i>dels</i> ock af de under åren 1907 och 1908 uppkommande allmänna besparingarna å riksstatens fjärde hufvudtitel högst	»	165,403: 51

Af det anförda framgår, att, enligt de sakkunnigas utredning, bristen i de af Riksdagen under åren 1901 och 1902 beviljade anslag till nya byggnader för armén uppgår till 3,415,403 kronor 51 öre. Enligt förenämnda tablå (bil. A) utgör bristen beträffande fullbordade och under uppförande varande etablissemang (2,613,050: 81—74,600 =) 2,538,450 kronor 81 öre, eller efter afdrag af förenämnda 18,547 kronor 30 öre, utgörande ej ersatt del af kostnaden för ett järnvägsspår, 2,519,903 kronor 51 öre. Återstående beloppet af bristen i sin helhet eller 895,500 kronor har beräknats vara behöfligt, utöfver redan beviljade medel, för uppförande af etablissemang för Skånska dragonregementet, för fem skvadroner, förlagda till Hälsingborg, af Skånska husarregementet samt för Östgöta trängkår, hvarå arbetena ännu ej påbörjats vid den tid, tablå afser eller den 1 juli 1907.

Beträffande Skånska husarregementet äger ett särskildt förhållande rum. För uppförande af etablissemang åt detta regemente ingick i den af 1902 års Riksdag beviljade summan till nya byggnader för armén ett belopp af 1,347,000 kronor. Med användande däraf skulle dels det gamla etablissemang i Hälsingborg utvidgas för fem skvadroner, dels ett nytt etablissemang uppföras för återstående fem skvadroner. Emellertid medgaf 1903 års Riksdag, på framställning af Kungl. Maj:t, att regementets gamla kaserntomt, exercisfält och skjutbaneområde finge till Hälsingborgs stad öfverlätas, mot det att staden uppläte ett annat område för regementets förläggning samt erlade 900,000 kronor kontant till kronan, hvarom aftal därefter ingicks med staden. Till uppförande af nytt etablissemang för regementets tio skvadroner fanns alltså då tillgänglig en summa af (1,347,000 + 900,000 =) 2,247,000 kronor. Sedermera uppstod fråga om, att icke hela regementet skulle förläggas till Hälsingborg, och nästlidet år medgaf Riksdagen, i anledning af därom aflåten nådig proposition (n:o 168), att aftalet med Hälsingborg finge så ändras, att endast fem skvadroner skulle dit förläggas och att staden skulle erlägga allenast 450,000 kronor kontant. I sin omförmälda tablå (bil. A) hafva de sakkunniga såsom tillgång för bestridande af kostnaderna för uppförande af ett etablissemang i Hälsingborg för fem skvadroner af Skånska husarregementet upptagit dels hälften af den utaf Riksdagen beviljade summan eller 673,500 kronor, dels det belopp Hälsingborgs stad erlagt eller 450,000 kronor, tillhopa 1,123,500 kronor. Andra hälften af Riksdagens anslag, likaledes 673,500 kronor, är reserverad och finnes under arméförvaltningens disposition för att användas till uppförande af etablissemang för återstående fem skvadroner, så snart förläggningsorten för dem blifvit bestämd. Då

ett dylikt etablissemang i Hälsingborg nu beräknas kosta 1,440,000 kronor, skulle utöfver berörda, reserverade belopp, 673,500 kronor, erfordras 766,500 kronor till etablissemang för dessa fem skvadroner, men, om de komma att förläggas till norra delarna af riket, erfordras sannolikt ett högre belopp. Enligt det vid förenämnda proposition (n:o 168) fogade statsrådsprotokollet (sid. 22) beräknades kostnaden för ett lika stort etablissemang i Boden till 1,955,000 kronor, däraf dock 300,000 kronor till officersbyggnader. Skulle ifrågavarande fem skvadroner af regementet komma att dit förläggas, erfordras alltså 1,281,500 kronor utöfver den reserverade summan. Beträffande förläggningen af regementet under den närmaste tiden har Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 15 november 1907 bestämt, att fyra skvadroner skola fortfarande vara förlagda i de gamla byggnaderna i Hälsingborg, fyra skvadroner skola förläggas till det af Skånska trängkåren förut innehafda etablissemang i Landskrona och återstående två skvadroner till Svea artilleriregementes etablissemang i Stockholm. För ordnande af denna förläggning erforderliga kostnader skola, enligt samma nådiga bref, bestridas af fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar.

Angående sättet för fyllandet af den beräknade bristen, 3,415,403 kronor 51 öre, hafva de sakkunniga, såsom nämndt, föreslagit, att af landtförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål skulle användas kronor 1,500,000: — af den vid 1902 års riksdag till statsverkets kassaförlagsfond öfverförda summan, 6,500,000 kronor, skulle tagas i anspråk nu återstående » 1,750,000: — samt af fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar högst » 165,403: 51

eller tillhopa kronor 3,415,403: 51

Mot de sakkunnigas förslag i detta hänseende finner jag intet att erinra. Visserligen hafva hufvudtitelns allmänna besparingar under senare åren måst starkt anlitas för åtskilliga ändamål såsom, bland annat, till bestridande af kostnaderna för anläggandet af nya skjutbanor å en del öfningsplatser, då särskilda medel därtill ej varit anvisade, samt för inköp af mark till öfningsfält i de fall, då tillräckliga områden ej ställts till förfogande af vederbörande kommuner, hvilka senare frågor det varit nödvändigt att afgöra på samma gång som förläggningsfrågorna, till förekommande af en eljes högst sannolik afsevärd prisstegring. Då emellertid dessa utgifter äro af öfvergående art och, hvad de senare angår, hädanefter icke torde ifrågakomma annat än i sällsynta

undantagsfall, torde det icke lida något tvifvel, att icke besparingarna å hufvudtitelns allmänna anslag skola lämna tillgång jämväl till nu ifrågasvarande utgift, äfven om de på grund af reducering i antalet utaf vissa i vederbörande stater uppförda beställningar och andra förhållanden samt genom vidtagna åtgärder för rekryteringens upphjälpande icke skulle komma att uppgå till så höga belopp som hittills varit fallet.»

Enligt den af de särskildt tillkallade sakkunniga verkställda utredningen uppgår den brist, hvars täckande nu är i fråga, till ett belopp af sammanlagdt 3,415,403 kronor 51 öre. Där af belöpa sig 2,538,450 kronor 81 öre på redan fullbordade eller under uppförande varande etablissemang, och bör alltså denna summa i första hand ersättas, medan återstoden af bristen eller 895,500 kronor beräknats uppkomma på vissa etablissemang, hvilka ännu ej varit påbörjade vid den tid, då de sakkunnigas utredning afslutades. Ehuru sistnämnda belopp icke genast är erforderligt, torde det likväl vara lämpligt att, såsom de sakkunniga ansett, på en gång afgöra frågan om täckande af den brist, som uppstått eller beräknats komma att uppstå i de af Riksdagen åren 1901 och 1902 beviljade anslag till nya byggnader för armén. Med hänsyn till den i ärendet förebragta utredningen synes framgå, att någon nedsättning af det begärda beloppet icke torde kunna ifrågasättas.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning, medgifva, att till täckande af brist i de extra ordinarie anslag till uppförande af nya byggnader för armén, hvilka af Riksdagen åren 1901 och 1902 beviljats, må användas dels 1,500,000 kronor af landförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål, dels 1,750,000 kronor utaf den vid 1902 års Riksdag till statsverkets kassaförlagsfond öfverförda summan, 6,500,000 kronor, samt dels högst 165,403 kronor 51 öre af fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar.

Stockholm den 1 maj 1908.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.

Herrar *P. Paulson*, *D. Persson*, och *A. Wiklund* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.